

Gebrandschilderde ramen

van de Hervormde Kerk te Heelsum

Ten geleide

L.S.,

In onze tijd is een toenemende belangstelling voor het verleden waarneembaar. Er verschijnen nog al wat fotoboeken met opnamen uit grootmoeders tijd. Dat houdt hopelijk meer in dan alleen de uiting van een stukje heimwee naar een wereld die definitief voorbij is. Eigen geschiedenis kennen kan ons er namelijk toe brengen om onszelf in het heden beter te verstaan en wel naar twee zijden: allereerst in de dankbaarheid voor het vele goede, dat ons door vorige generaties werd toevertrouwd en tegelijk in de bezinning op onze manieren van leven nú.

Ook aan onze kerk te Heelsum is in de loop van de eeuwen veel veranderd. Als een symbool van het verleden staat daar ons kerkgebouw. Het floodlight, dat zich elke avond op dit bedehuis richt, is bedoeld als een signaalfunctie om de Bijbelse uitspraak te verstaan: "Een mens leeft niet bij brood alleen, maar allereerst en voornamelijk bij het Woord, dat van Gods mond uitgaat."

Moge de inhoud van deze brochure er toe bijdragen, dat een bijzonder onderdeel van dit kerkgebouw goed wordt verstaan en gewaardeerd, namelijk de daarin aangebrachte gebrandschilderde ramen.

Heelsum, maart 1994

w.g.
De wijkpredikant van Heelsum
ds. Th. P. Pol

Geschiedenis van de kerk in Heelsum

“A.D. 1517 lacht joncker Frederick van Voorst, heer te Doorwerth, hier tot Heelsum van dat koor den eersten steen, des Dinxdaegs voor Sinte Geertruiden dach.

A.D. 1519 sloech mr. Willem van Kerckhoff, pastoor tot Heelsum, hier boven dat hoog altaar den eersten leij.”

Zo luiden de gegevens van Heelsum in een oud missaal van kasteel Doorwerth. Waarom die jonker Frederik van Voorst juist daar op de rand van de “Oordberg”, later Noordberg genoemd, de kerk heeft gebouwd, behoort tot de steeds

zorgvuldig bewaarde geheimen van de kasteelheren. De ligging van de kerk is uniek.

Daar kan geen motief voor geweest zijn. Het aantal inwoners van Heelsum was heel klein. De kerken van Wolfheze en die van de Kapelleboom waren nog intact. De kerk werd niet gesticht bij een riviermonding of aan een kruispunt van wegen. Het is niet bekend of daar al eerder een heidense cultusplaats is geweest. In één van die overwegingen kan het motief dus niet gelegen hebben.

Misschien heeft de heer van Doorwerth tegenover dit teken van zijn “hoge heerlijkheid”, de galg, een teken

van vroomheid willen oprichten. Een “oord” is namelijk een gerichtplaats. Toen in 1578 ds.

Johannes Fortunatus na “meermalen zeer ernstelijk daartoe verzocht en gebeden zijnde met consent ende believen van de Pfalzgraaf Casimir bij lening der kercke Christi te Arnhem toegestaan” werd, trok hij er onmiddellijk op uit om op de Veluwe voor de Reformatie te winnen. Pas in 1617 werd ds Georgius Heshusius van Renkum opgedragen om in combinatie met Heelsum de “godtsdienst te versorgen”.

In de 18e en 19e eeuw nam de predikant van Renkum tevens een dienst in Heelsum waar. De kerk

bleef echter tot 1920 eigendom van de kasteelheer. Door bemiddeling van de directeur van het gemeentemuseum van Arnhem, A. van Erven Dorens kwam het in bezit van de vereniging “Hendrick de Keyser” te Amsterdam. Deze vereniging, die zoveel monumenten niet alleen gered, maar vooral zeer goed gerestaureerd en onderhouden heeft, schonk op 11 juli 1951 het gebouw aan de inmiddels 25 jaar zelfstandige Hervormde gemeente

te Heelsum. Laatstgenoemde heeft de zorg op zich genomen voor restauratie en herstel van oorlogsschade.

In 1976, toen de Hervormde gemeente haar halve eeuwfeest vierde, werden plannen tot verfraaiing van het kerkgebouw gemaakt. In 1978 werd dit gerealiseerd met het aanbrengen van vier gebrandschilderde ramen. In 1993 konden nog eens twee vensters voorzien worden van gloedvolle, kleurrijke glasschilderingen.

De glasschilderkunst

Om de oorsprong van de brand-schilderkunst op te sporen moeten wij ver in de geschiedenis teruggaan, om precies te zijn naar de elfde eeuw

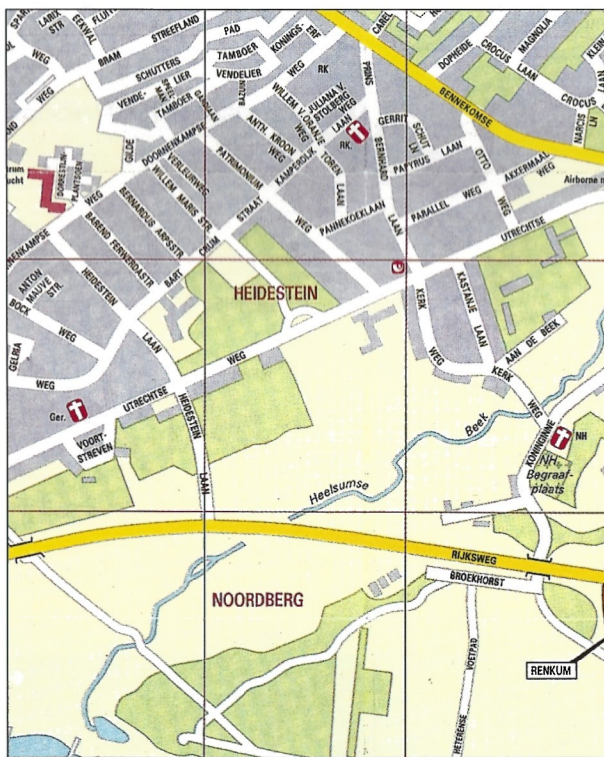
Vijf beroemde vensters, bekend onder de naam “de profetenramen” in de dom van Augsburg, stammen uit die tijd. Zij worden gekenmerkt door zo’n zekere stijl en techniek, dat wij moeten vaststellen, dat deze kunstvorm daarvoor reeds bekend moet zijn geweest.

Abt Suger, de vader van de gotische architectuur, werd in de twaalfde eeuw geïnspireerd om de abdijkerk van St. Denis bij Parijs te verglazen met de meest stralende vensters. Hij speelde met de gedachte zijn tijdgenoten, die voor het grootste gedeelte analfabeet waren, te bereiken met de boodschap van Het Licht met de hulp van visuele middelen.

Het was toen ook al niet ongebruikelijk beeldtaal te gebruiken om iets te vertellen. Wij komen dit

verschijnsel zelfs in de Bijbel reeds tegen. Denk aan de stenen, die in de bedding van de rivier de Jordaan overeind werden gezet om aan komende generaties te verhalen, welke grote gebeurtenissen bij de intocht in Kanaän daar hadden plaatsgevonden. Denk verder aan de gebruiken bij het Joodse paasfeest (bittere kruiden en matzes), gebruiken die één voor één herinneringen oproepen aan de uittocht uit Egypte. Onze sacramenten, doop en avondmaal, hebben dezelfde functie en worden om die reden het “zichtbare” Woord genoemd.

Aan het einde van de vroege Middeleeuwen was zodoende een enorm aantal kerken en kathedralen gevuld met vlammende kleuren. Het ter kerke gaan betekende niet alleen geestelijk onderricht, het was ook een binnengaan in een andere wereld, omdat alleen de ramen al aan iedere kerkganger sprekende voorstellingen aanreikten. Om die reden zouden wij deze kerken

de "bioscoop" uit de Middeleeuwen kunnen noemen.

Glasschilderkunst bevordert de sfeer, oefent sterke aantrekkingskracht op de menselijke geest en roept de verbeelding wakker. Er wordt gespeeld met licht. Licht, het ontastbare fenomeen, maakt een wereld om ons heen zichtbaar en is sinds onheuglijke tijden het symbool geweest van goedheid, inzicht en schoonheid. Licht als geschenk sluit in de wereld van het geloof aan op Bijbelse gedachten. De bekende regel in Genesis "Er zij licht" en in het Nieuwe Testament de veelzeggende uitspraak van Jezus "Ik ben het Licht der wereld" zijn daarvan kenmerkende voorbeelden. De Bijbel en de iconografische traditie vormen om deze reden een goede inspiratiebron voor het vinden van onderwerpen bij deze kunstvorm.

In de eeuwenoude kerk van Heelsum werd op 6 oktober 1976 feest gevierd. Op die datum werd herdacht, dat de

kerkgemeenschap een halve eeuw als zelfstandige gemeente bestond. Aan ds. P. H. G. G. Kok, Luthers predikant en glazenier, werd toen - om dit feit voor het nageslacht vast te leggen - de opdracht gegeven ontwerpen te maken voor "schilderen in glas". Daarna werden op 4 oktober 1978 vier gekleurde ramen officieel aan de kerkvoogdij aangeboden. In 1993 werd het aantal gebrandschilderde ramen nog met een tweetal uitgebreid. Dit laatste werd mogelijk gemaakt door de realisatie van een wens van mevrouw H. Koers-Kramer en van haar in 1992 overleden echtgenoot, de heer B.M. Koers. De schenking van genoemde ramen aan de kerkvoogdij van de Hervormde Gemeente te Heelsum en de onthulling daarvan vonden plaats op 22 december 1993.

Met deze geschiedenis van de glasschilderkunst in ons achterhoofd willen wij nu de zes gebrandschilderde ramen nader bekijken.

Het geheel van de onderwerpen

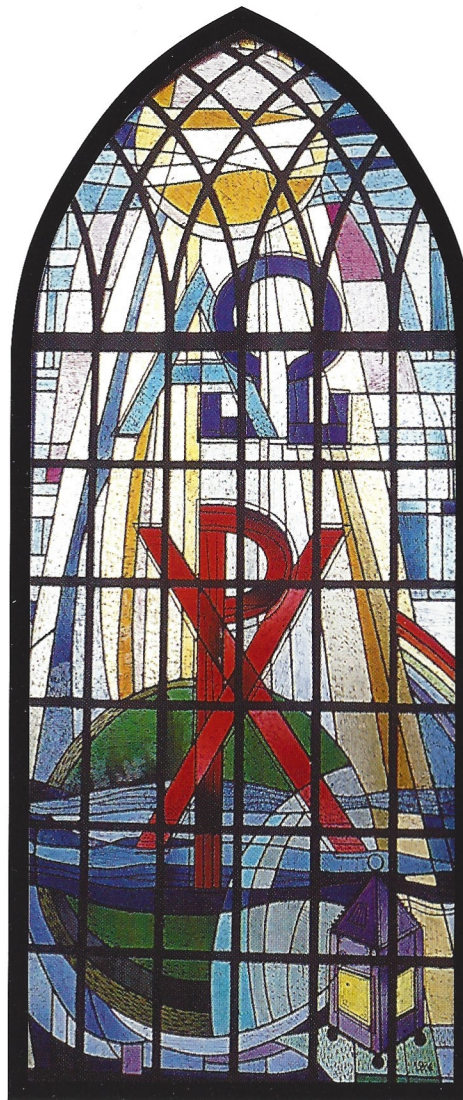
De zes gebrandschilderde ramen in de hervormde kerk te Heelsum vormen één geheel. De bedoeling van deze ramen is om de inhoud van het geloof kort weer te geven. Om uit te drukken dat de Drieënige God daartoe het initiatief genomen heeft, is in nagenoeg elk raam een (concentrische) *cirkel* aangebracht.

Deze God bereikt ons door Zijn *Woord* (eerste raam). Mensen worden

door middel van de *doop* (tweede raam) gebracht binnen de lichtkring van het heil. Gods heilzame bedoelingen, die levensbrood zijn, worden door het sacrament van het *avondmaal* (derde raam) onder de aandacht gebracht. Wereldwijd zijn Gods bedoelingen en het feest van *Pinksteren* (vierde raam) beeldt dit uit, terwijl het onderwerp *zending* (vijfde en zesde raam) de reikwijdte van Gods heil verder uitwerkt.

Het Woord

De opmerkelijke bezoeker van de kerk zal het onmiddellijk opvallen, dat bij de voorstellingen in de raampartijen de taal van de symboliek is gebruikt. Allerlei zinnebeeldige tekens

vertolken iets. De *cirkel* boven in het eerste venster symboliseert de eeuwige God.

Lichtstralen dalen neer op de aarde (een groene globe) en dragen letters (de Alfa en de Omega; de eerste en de laatste letters uit het Griekse alfabet) mee. Deze tekens herinneren aan het woord van de Verhoogde Heer: "Ik ben de Alfa en de Omega, de Eerste en de Laatste, en die is en die was en die komt, de Almachtige" (Openbaring 1 : 11).

In de groene aarde staat het *Woord* geplant (weergegeven door middel van het *Christusmonogram*; de X is de Griekse letter CH, de P de Griekse letter R). Dat het *Woord* daar wortel geschoten heeft, doet ons denken aan het Kerstgebeuren, toen het *Woord* vlees werd en onder ons is komen wonen.

Terzijde van het Christusmonogram is de *regenboog* zichtbaar. Het tekent het genadige licht van God. Boven alle mistroostigheid van de wereld na de zondvloed symboliseert deze nog altijd de kleurrijke trouw van God en boodschap, dat mensen op God kunnen vertrouwen. Troostend teken aan de hemelwand. Geloof, hoop en liefde worden erdoor gewekt.

De kunstenaar, ds. P. H. G. C. Kok, is bij het ontwerpen ons als een gids vooruitgelopen. Deze goede geleide op weg naar de eeuwigheid legt uit, dat de Here God het menselijk levenspad met Zijn Schijnsel (*lantaarn*) bijlicht. Wie denkt hierbij niet aan het Bijbelwoord "Uw *Woord* is een *Lamp* voor mijn voet en een *Licht* op mijn pad".

De Doop

Geschiedenis is boeiend. Er gebeurt daarin veel.

Het tweede raam in onze kerk wijst naar een bijzondere historie, die heilsgeschiedenis wordt genoemd.

Een illustratie daarvan is het **doop**-sacrament. Dit vreemde woord betekent *heilige handeling*. Doop en avondmaal mogen zo heten: *sacrament*. De naam zegt het al: er vinden in de kerk verrichtingen plaats, die geen menselijk verzinsel zijn, maar op een goddelijke instelling berusten. In het slot van het Evangelie naar Mattheus, in het zendingsbevel, lezen wij daarover: "Gaat dan heen, maakt alle volken tot mijn discipelen en doopt hen in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest en leert hen onderhouden al wat Ik u geboden heb". Iets van de heilsgeschiedenis wordt hiermee duidelijk.

De voorstellingen in dit venster brengen Jezus' doop in de Jordaan in beeld (Mattheus 3:13-16). Vanuit de hemelse heerlijkheid van God de Vader (**cirkel**) klinkt een stem: "Deze is mijn Zoon, de Geliefde, in Wie Ik mijn welbehagen heb". De Zoon verschijnt in beeld door het **vis**-symbool.

In de kerkelijke kunst is de vis het zinnebeeld voor de Zoon van God, de tweede Persoon van de goddelijke Drieëenheid. Het Griekse woord voor vis is I - CH - TH - U - S. Elke letter van dit woord is afzonderlijk beginletter van vijf andere Griekse woorden: Iêsous CHristos, THeu Uios, Sootèr. Samen vormen deze woorden dit getuigenis: Jezus Christus, Gods Zoon, is onze Redder. De eerste christenheid gebruikte het vis-teken om op de wanden van de catacomben haar belijdenis bekend te maken.

Vervolgens komt de derde Persoon

van de goddelijke Drieëenheid, de Heilige Geest, in een zinnebeeld naar voren: de **duif**. Voor de keuze van dit symbool is eveneens gehoorzaam geluisterd naar deze geschiedenis: "En terstond, nadat Jezus gedoopt was, steeg Hij op uit het water (**de golven daarvan** zijn onderin de voorstelling zichtbaar). En zie, de hemelen openden zich en Hij zag de Geest van God neerdalen en als een duif op Hem komen".

Het spreken van God (**lichtstralen**) baant zich een weg naar de aarde, daalt neer op de oervloed. Deze wordt als doopwater gebruikt om Gods heiligend en reinigend werk te symboliseren: Jezus wast van zonde schoon. Gods Heilige Geest (uit Wie ook stralen neerdalen) verricht op een ragfijne wijze, voor het mensenoog onnaspeurbaar, heilzaam en effectief Zijn werk en gaat wonen in de harten van mensen. Zij worden op grond daarvan christenen genoemd: **kleine vissen** zwemmen in het water rond, drie in getal, troostvolle weerspiegeling van God-Drieëinig. God verricht geen half werk!

De heilsgeschiedenis is nu zichtbaar geworden. Lichtstralen gaan over de aarde. Mensen laten zich meenemen in de vaart van Christus' verlossingswerk. Het Verbondsteken heeft gesproken. Van God uit gezien kan de wereld stralend en puur zijn, gewassen in het bloed van Christus.

Wie heilsgeschiedenis zegt, beseft dat de Here God in elke eeuw werkzaam is. Er mag op grond daarvan gesproken worden van toekomst, in de diepe zin van het woord. Ook al is de

geschiedenis vol van geruchten en gebeurtenissen - in gang gezet door Gods tegenspeler, de duivel - en al vallen pseudo-evangelie en ideologie bij mensen hier en daar in de smaak, de volharding der heiligen is er ook. Dit laatste wordt geïnspireerd door Gods eigen Geest, die spreekt: "Wie overwint, hem zal Ik geven met Mij te zitten op Mijn troon, gelijk ook Ik overwonnen heb en gezeten ben met Mijn Vader op Zijn troon" (Openbaring 3:21).

Weliswaar zal in deze toekomst de zonde vernietigend kunnen werken, maar redding en niet reddeloosheid heeft het laatste woord. "Het Evangelie zal in de gehele wereld verkondigd worden tot een getuigenis voor alle volken en dan zal het einde zijn" (Mattheus 24:14).

Het Avondmaal

In de aartsvaderlijke tijd werden wereldwijde beloften gedaan. Deze hadden betrekking op gezegend worden, en op tot een zegen zijn. Hoe zal de afloop zijn van dit plan van God?

Die vraag houdt ons bezig.

De Here God heeft ons tot waarschuwing en tot steun door Zijn Geest evenwel een getuigenis nagelaten. Wij kunnen deze aldus weergeven: Er zijn dingen die blijven. Nooit verlaten zij het wereldtoneel. Wat vergankelijk is, keert tot de aarde terug. Wat de eeuwen overstijgt, ondergaat de verdwijning niet. Zo zullen blijven: geloof, hoop en liefde!

Dit getuigenis staat haaks op de moderne tijdgeest. God is echter de eeuwige, alle menselijke gedachtenspinsels ten spijt. Geloof, hoop en liefde hebben hun ankers geworpen op de oevers van de eeuwigheid. Gods plan zich een gemeente te verzamelen is onderbouwd.

In dit kader staan de voorstellingen van het derde raam. Zij beelden het **avondmaal** uit. De spits van dit sacrament is ook gericht op verduidelijking van Gods bedoelingen. **Een korf, overvloedig gevuld met broden en druiventrossen, een levensgrote rode vis, korenaren en druivenranken** rondom een donker kruis vormen samen de voorstelling van het avondmaal. De verschillende elementen vlechten twee Evangelieverhalen aan elkaar: de wonderbare spijziging (Johannes 6:1-13) en de instelling van het avondmaal (Lucas 22:15-20). In de kerkelijke traditie komt deze combinatie veel voor.

Kort samengevat beluisteren wij het volgende:

- Christus volgen houdt in op een wonderbaarlijke wijze gevoed worden. Gods voorraadkamers raken

nooit leeg dank zij een ondoorgroendelijke logistiek. De Goede Herder laat het Zijn schapen aan niets ontbreken. Moedig volgen daarom de schapen op weg naar het onbekende land.

- De aan het kruis gehechte **Vis** vertolkt de instelling van het **avondmaal**. Jezus herdacht op dat moment Gods grote daad van verlossing uit de Egyptische slavernij. De onderdelen van de feestelijke viering (brood en wijn) gingen van hand tot hand, maar werden plotseling inhoudelijk gewijzigd. Het jaarlijks terugkerende godsdienstige feest werd gekoppeld aan de voorzegging van Zijn kruisdood; een nieuwe, testamentaire beschikking, een nieuw Verbond in Zijn bloed. Het felle **rood** wijst naar de kern van het Evangelie van Jezus Christus. Hier klopt het hart van Gods Blijde Nieuws.

- De wereld, die onderweg en op zoek is naar een nieuwe wereldorde, en overal oplossingen daarvoor zoekt, mag herademen, als zij niet voorbijgaat aan deze eigenlijke redding. De ernst van de zaak wordt door Jezus benadrukt met de woorden: "dit is het laatste teken; de vruchten van de aarde krijgen geen nieuwe inhoud; pas in de nieuwe hemel en in de nieuwe aarde breekt de volle glorie aan."

Omdat voor twijfel en hoogmoed telkens een markt blijkt te zijn, blijft de Grote Zaaier werkzaam, werkzaam bezig aan Zijn Rijk en bazuint overal uit, dat Zijn vruchten niet uit de handel genomen worden. Er is Brood en Wijn onderweg! Een mens leeft niet alleen van dagelijks brood, maar ook en vooral van wat uit de mond van God uitgaat.

Pinksteren

Pinksterfeest is niet uit de lucht komen vallen. Eeuwen daarvoor kregen profeten reeds de opdracht mensen wereldwijd te laten delen in Gods zegen. Menselijke weerbarstigheid

tegenover Gods bedoelingen is evenwel moeilijk uitroeibaar. Eens, zo luidden beloften in het Oude Testament, zou daarin verandering komen.

Toen de grote heilsfeiten van Kerst, Goede Vrijdag en Paasmorgen plaatsgevonden hadden, waren Jezus' volgelingen nog niet op hun bestemming. Dijken van aarzeling en twijfel, gemakzucht en traagheid werden pas doorbroken, toen hemelsluizen zich openden en Gods Heilige Geest werd uitgestort. Toen was Jeruzalem in rep en roer, kwamen de tongen los en raakten harten in vuur en vlam.

Het vierde raam wil dit visueel in beeld brengen. Laten wij volgen wat er te zien is. De eeuwige God (**cirkel**) zetelt in de hoge. Zijn Heilige Geest (**duif**) daalt neer, vervult de huizen, waar mensen wonen. Voor dit goddelijke ingrijpen zijn huizen te klein.

Gordijnen wapperen naar buiten. Het hemelvuur (**rode tongen**) bestookt de aarde en het is een en al beweging. De aarde gaat op weg naar zijn bestemming.

Van God uit gezien is er geen plaats voor koude harten. De menselijke hoogmoed, ooit levensgroot werkzaam bij de **torenbouw van Babel**, wordt in herinnering teruggeroepen als een waarschuwend teken voor ieder, die uit idealisme zou denken, dat nu alle leed geleden en de heilsstaat aangebroken zou zijn. Getemperd ongeduld is nodig, omdat achter Jezus aan gaan enerzijds betekent vrede en vreugde, anderzijds strijd en verdrukking. De satan, die op Goede Vrijdag en Paasmorgen de genadeslag kreeg, roert nog zijn staart.

De zending

Het onderwerp van dit raam is zending. Dit sluit aan op de thema's van de eerder aangebrachte ramen en vormt een uiterst belangrijk

Jezus triomfeert. Hij is in het midden van de tijd gezonden. Met de opstanding van Hem is de grote wending gekomen en zijn de laatste dagen aangebroken. Christen-zijn wil nu zeggen transparant zijn tot op Jezus Christus. Christen-zijn betekent, dat Jezus Christus gestalte mag krijgen in mensen en herkenbaar wordt. Niet mensen bepalen het verloop en de afloop van de geschiedenis. Dat doet de Here God. In de vreze des Heren vertrouwen gelovigen deze afloop aan Hem toe. Zij volgen in dienstbaarheid en verwachten in spanning, zonder werkeloos toe te zien. Deze houding bepaalt in de tussentijd hun levenspatroon.

Bidden om de Geest van God!

Daar gaat het om!

Tegen de geest van de tijd in!

Leven tussen hemelvaart en wederkomst is zorgen, dat de lampen blijven branden.

onderdeel binnen het erfgoed van de christelijke gemeente. Maar hoe zal een voorstelling er uitzien, waarin uitkomt wat zending is? Dat is toch niet uit te beelden! Laten wij het raam daarvoor maar aan het woord.

De oorsprong van de zending ligt in de Drieënige God (**drie concentrische cirkels** bovenin). Zending komt uit Gods hart en het heeft Gods hart. Dit Licht brandt helder en zendt Zijn stralen naar de aarde omlaag. Uit God komen levensgangen tevoorschijn, de wegen van Gods kinderen, van de gemeente als een geheim van God zelf.

Twee wegen slingeren zich daarom naar omlaag en vinden hun weg door de geschiedenis. Daarmee wordt de Bijbelse beeldspraak over de twee wegen (de brede en de smalle weg) herkenbaar. Bij dit Bijbelse beeld veroorlooft de kunstenaar zich echter een bepaalde vrijheid en geeft de twee wegen **even smal** weer. De gedachte van de brede weg houdt hij evenwel vast om deze later des te scherper in beeld te brengen, namelijk als de dolende, in zichzelf **doodlopende weg**, die soms rakelings voert langs het **Lam met de kruisbanier**.

De mensen op de smalle wegen worden nieuw, gevormd naar het beeld van God. Zij wandelen in de stijl van Christus als Koningskinderen door de wereld. Samen vormen zij het Koninkrijk van God. Dit is er in het Woord, dat in de aarde gezaaid wordt. Dit is er ook in het hart van de gelovigen, maar nog niet voluit en compleet. Het leven in de wereld is in veel opzichten nog onverlost, domein van duistere machten. De Here God is echter Koning en Zijn Koningschap wordt doorleefd in rechtvaardigheid, vrede en blijdschap. De schepping zal

gerestaureerd worden en roept om herschepping, omdat het leven bedorven is door de "zure regen" van de zonde en Licht van Gods genade nodig heeft.

De veelkleurige wijsheid van God wordt evenwel in omloop gebracht en gepubliceerd. Wereldwijd verschijnen "leesbare brieven van Christus" (**boekbrieven**). In deze publikaties naar de overheden en machten toe wordt bekend gemaakt, dat het christen-zijn openbaar wordt door middel van geloof, hoop en liefde (**Fides, Spes en Caritas**, Latijnse woorden: geloof, hoop en liefde). Zonder deze drie grondtrekken is het leven van een christen ondenkbaar. Geloof is de band met God, hoop is zuurstof voor geloof, en liefde het klimaat, waarin geloof en hoop gedijen.

Dit zendingsgebeuren gaat met moeite en inspanning gepaard, maar alleen zo voltrekt zich het geheim van Gods gemeente, voortvloeiend van het uitgezaaide Woord. Bekering van mensen (**Conversio Hominum**) en vorming en stichting van gemeenten (**Plantatio Ecclesiae**) zijn cruciale momenten. Daar draait het om bij missionaire activiteiten.¹

Bij het bewandelen van de wegen door de tijd is de kruisbanier, gedragen door het Lam Gods, verzamelpunt en bron voor grote vreugde. De betekenis van dit Vaandel wordt verduidelijkt door het aureool om het Hoofd van het Lam. Daarin staan de Hebreeuwse woorden **Jehova Nissi** (= De HEER is mijn BANIER) getranscribeerd. Het is immers God zelf die Initiatiefnemer van zending is en Zijn werk voltooit.

Op de twee wegen zijn nog kleur-coderingen aangebracht. Deze accentueren het universele en wereld-

wijde van het werk van de Zender: alle rassen en volken zijn voorwerp van Zijn missionaire arbeid. De levensgangen monden tenslotte uit in het nieuwe Jeruzalem met de vier gouden poorten, die naar alle windstreken gericht zijn.

Veel lijnen in het ontwerp zijn geïnspireerd op vis-vormen. Het vis-symbool was immers een dierbaar herkenningsteken van de eerste christenen. Zij gebruikten het om hun afhankelijkheid aan Jezus Christus uit te drukken. Reeds in een vroeg stadium spraken zij hiermee uit, dat Christus Redder en Middelpunt voor geloof en leven is. Hij is tussen Hemelvaart en Wederkomst de Koning van alle koningen en geeft aan het leven inhoud, verlossing en perspectief.

Daarom eindigen wij de bespreking van dit thema met een gedicht van ds. A. F. Troost:

*Laat ons de Heer aanbidden
met al wat in ons is.
Want Hij zond in ons midden
de Geest die bij ons is!
Hij doet ons overstromen
van vreugde en van vuur;
nu is de tijd gekomen,
het allerlaatste uur.*

*Wie stom is gaat weer spreken,
wie blind is ziet weer licht,
wie bijna is bezweken
wordt krachtig opgericht;*

*wie doof is kan weer horen,
wie lam is wandelt weer,
wie vrijwel is verloren,
diens leven neemt een keer.
Zo is de Geest gekomen,
zo blaast Hij als de wind;
de ouderen gaan dromen,
weer dromen als een kind
en jongeren aanschouwen
een grandioos gezicht -
wij zien met groot vertrouwen
een Koninkrijk van licht!*

*Laat ons de Heer aanbidden
en zingt uit alle macht
De Heer komt in ons midden,
het Lam voor ons geslacht;
van Hem is de victorie,
Hem zij de heerlijkheid,
de eer, de lof, de glorie
van nu in eeuwigheid!*

¹) Door het beeld van de twee wegen heeft de ontwerper een tweede gedachte heengeweven. Zijn bedoeling is iets aan te roeren van de mens als mysterie. Deze is immers voorwerp van de zending, maar wie en wat is die mens nu? Om daarover iets te zeggen maakt de glazenier gebruik van recente resultaten uit de biologische wetenschap. In de uitkomsten van dit wetenschappelijk onderzoek wordt het menselijk gen voorgesteld als een dubbele spiraal (de zogenaamde dubbele helix), symbool voor de sinds 40 jaar bekende DNA structuur van dit gen. Deze ontdekking heeft echter maar voor een klein deel ervoor gezorgd, dat er opheldering kwam met betrekking tot de erfelijke factor mens. Het menselijk wezen is en blijft een groot mysterie. Daarom stelt de glazenier de vraag: Hoe zal het Evangelie landen in het hart van de man? Dank zij de zending blijft die vraag niet onbeantwoord!

De gloria Dei

De voorstelling in dit venster kan gezien worden als een afronding van het thema zending en van alle voorgaande onderwerpen. Het geldt in zekere zin als een "bekroning" van alle dingen. Zending, de grote beweging, eindigt - zoals het vijfde raam reeds vertolkte - in het nieuwe Jeruzalem, de nieuwe Godsstad. Het zesde, halve

venster, zegt dit eveneens, maar anders. De gloria Dei (= eer en heerlijkheid van God) wordt daarin afgebeeld door middel van vlammend feest van kleuren en tinten, feest van dankbaarheid en levenskracht. "Geestelijke vlaggen" wapperen vol dankbaarheid.

Het laatste en hoogste doel van alle missionaire werkzaamheden is tenslotte de verheerlijking en openbaarwording van de goddelijke genade. God is niet alleen de eerste oorzaak, maar ook het hoogste doel van de zending. Het hoogste doel is niet de redding van zondaren, maar de eer van God. Evenals de bekering van de volken heeft ook de stichting van kerken haar einddoel in het centraal stellen van Gods naam.

Het apostolische getuigenis gaat ter wille daarvan ongehinderd en onverkort voort tot aan de einde van de aarde. Daarvoor gebeuren schokkende dingen: mensenharten breken open voor Gods vrede en vreugde. Voor Gods kinderen is het onmogelijk zich neer te leggen bij de status quo. Na Pinksteren is het de tijd voor de gemeente en voor de wereldzending. Beiden zullen tot aan de wederkomst door de Koning van de Kerk gezegend worden.

Curriculum vitae van Pieter Herman Gerrit Cornelis Kok (glazenier van de eerste vier ramen)

- Geboren 9 november 1919 te Utrecht.
- Studie theologie te Amsterdam 1939-1943.
- Hulpprediker te Utrecht en te Leeuwarden.
- Studeerde van 1945-1950 aan de Rijksakademie van Beeldende Kunsten te Amsterdam bij G. V. A. Röling en M. H. E. Campendonk.
- In 1947 gehuwd met zijn medeleerlinge D. Meulenbroek
- In 1950 predikant te Weesp.
- Zijn oeuvre telt ruim 80 ramen, meestal glas in lood, maar ook wel uitgevoerd in glas en beton, gezandstraald en geappliqueerd glas. Vanaf 1948 heeft ds. Kok door het hele land opdrachten voor monumentaal glas uitgevoerd. Zijn werk is figuratief, waarbij een onderscheid gemaakt kan worden tussen (veelal Bijbelse) taferelen en ornamentale composities met christelijke symbolen.
- Gebrandschilderde ramen in: Lutherse kerken te Culmborg (1949) en Veendam-Wildervank (1950-1966); Nikolai-kerk te Utrecht (1956), Austin Friars te London (1966), Herv. Kerk te Heelsum (1976-1978) en Lutherse kerk te Weesp (1981).
- In 1981 overleden te Deventer.

Curriculum vitae van Jan Kooijman (glazenier van het vijfde en zesde raam)

- Geboren 21 januari 1923 te Peursen (thans gemeente Giessenlanden)
- Op 23 oktober 1944 deelgenomen aan de gelukke ontsnappingsoperatie "Pegasus I".
- In 1946 gehuwd met Elisabeth Foekje van Tuinen. Gezegend met vier kinderen en negen kleinkinderen
- Opgeleid op een Engelse officiersschool (OCTU) tot reserve officier.
- Beroepsofficier bij de Koninklijke Landmacht
- 1960 diploma natuurkundig ingenieur behaald aan de Technische Hogeschool te Delft.
- In 1971 uit de militaire dienst getreden en manager geworden bij de N.V. Philips te Eindhoven.
- Sinds 1972 vooral actief als glazenier. In de laatste 21 jaar circa 35 ramen gemaakt.
- In 1983 gepensioneerd
- Gebrandschilderde ramen: in Gereformeerde Kerk te Giessenburg, in een fabrieksgebouw van N.V. Philips in de officierskantine in Oldebroek in de Hervormde Kerk van Heelsum.

Rondom de Hervormde kerk van Heelsum

– Openingstijden

Iedereen is welkom bij de zondagse kerkdiensten die aanvangen om 10 uur en om 18.30 uur.

– Bezichtiging

Voor bezichtiging van de kerk gelieve men telefonisch een afspraak te maken met de koster van de kerk (tel. 08373- 13464)

– Restauratiefonds

Het is de wens van de gemeente dit fraaie kerkgebouw ook voor de toekomst te bewaren. Degene die aan de instandhouding van dit oude kerkgebouw wil bijdragen, kan dit doen door het storten van een gift of donatie op postbankrekening 84.83.57 of op bankrekening 355.07.34.04 t.n.v. kerkvoogdij Hervormde Gemeente Heelsum te Heelsum.

Colofon

Foto's:

C. van der Schouw

Tekst:

Drs. Th. P. Pol

Druk:

Tamminga Siegers BV